

"אנחנו הילדים של חורף שנת 73"

(תגובה לשגיא כהן ולרב זאב קרוב)

מכתבו של שגיא כהן הזכיר לי לא במעט את השיר הידוע ומעורר המחלוקת המתחיל במילים המופיעות בכותרת. ראשית, המנטרה החוזרת: "אנחנו בני נוער, צעירים, חיילים בצבא...". גם השפה והפאתוס שבה הוא מנוסח מזכירים את השיר ההוא. אולם בדיוק כמו בשיר, כך גם כאן, עלינו להיזהר מלהישובות בקסמיו האסתטיים (ואולי גם בכנותו) של טקסט בעל תוכן בעייתי. בדיוק כמו בשיר, כך גם במכתב, ישנה דרישה בלתי מתפשרת, הכרוכה גם בהאשמה, כלפי דור ההורים והמורים. בשניהם ישנה ציפייה תלותית שאחרים יפתרו בעבורי את הבעיות. אך מה לעשות, אין פתרונות קלים. המצוקה שאותה מרגישים לא מעט צעירים, וגם מבוגרים יותר, צריכה לעורר את מי שחש בה לפעולה, ולא לעורר הטחת ביקורת כלפי מי שעושים את המיטב שבכוחם (גם אם כוחם אינו תמיד רב כל כך).

א. לא יגעת, ומצאת!?

לפני כמה שנים, כאשר תלמידים בישיבה אצלנו חיפשו חזק מדי את תורת ארץ ישראל, אמרתי להם שאת תורת ארץ ישראל (אם בכלל יש דבר כזה) אין מחפשים אלא מייצרים. התחושה שלהם היתה שהם צריכים לחפש מקום שבו מלמדים את סוג התורה הנכסף הזה, אך לעני"ד המצוקה שלהם היתה צריכה לעורר אותם ליצור בעצמם את התורה הזו, בבחינת "אם אין אני לי מי לי" (ולא "וכשאני לעצמי מה אני").

ועוד הערה ביחס לפתרון המיוחל. בעקבות מאמר 'הדור', ואולי גם משיקולים טקטיים שונים, איננו מפסיקים לתאר את הדור הנפלא שיש לנו, שהוא תמיד טוב מאתנו. וגם אם יש לו מגרעות הרי זה מפאת גדלותו, ולא ח"ו מחמת חולשת הדעת. ואנוכי הקטן, מרגיש פעמים רבות אחרת (ההמשך הינו הכללה, וכמובן שכזוה תקפותו מוגבלת).

זהו דור עצלן, שאינו מוכן לקרוא וללמוד מה שאינו משביע את רצונו מיידית. יותר טלוויזיה וקולנוע, ופחות קריאה של חומר כבד. הכול צריך להיות מוגש בכפית אל הפה, ואם אפשר - ללא עבודה כלל. ובכלל, רצוי לסיים הכול עד גיל עשרים ושתיים, שהרי האוניברסיטה מחכה. זהו דור שבודק את התאמת התורה לצרכיו בכל רגע ורגע. אם התורה תעמוד בבדיקה, כי אז היא ראויה לתשומת לב מסוימת. אולם בדרך כלל היא אינה עומדת בבדיקה, ולכן אין טעם להשקיע בה. כמה צעירים שלנו יושבים ולומדים 'עיון' ברצינות במשך יותר מחמש שנים - בלי רבנות, דיינות, הוראה, התנדבות ותרומה לחברה, הפגנות בעד ונגד ההתנתקות, מחאות נגד ובעד כל מיני דברים שבתוך ומחוץ לבית המדרש וכדו' - פשוט לשבת, להתייגע וללמוד? הדור הצעיר שלנו משועבד לחזותי, למידי ולפיסי, ומסרב באופן עקבי לעסוק בעמוק וברוחני ובמה שדורש השקעה אינטנסיבית. האתגרים שלו הם מסעות של מאה קילומטרים, ולא סיוס מסכתות בעיון. יש בו עיסוק ב'רוחניות', אך רק כזו שקלה להשגה. זהו דור שמזהה רוחניות עם חוויה (בעקבות השפעות זרות, ואכ"מ), ולא עם לימוד מתיש לטווח ארוך. בדרך כלל הוא חסר השכלה מינימלית בכל תחום שהוא, קודש כחול, ורק דורש מהוריו ומוריו שיספקו את

כל מאוויי (והם, לטעותם, בדרך כלל מנסים לעשות זאת). זהו דור של ייאוש מהשכל וכמיהה לחוויה. דור שבוטע במגבלות. דור שרוצה את האישור והתובנה שאברהם אבינו קיבל רק לאחר העקידה, הזהות בין הרגש הטבעי שלנו והרצון הא-להי (עיי' 'עולת ראייה' א, צב-צג), עוד לפני שעקד משהו. זהו דור המנסה להוריד את התורה לגובה העיניים, ולא להעלות את העיניים (או השכל) אל התורה. גם כאשר כבר מגיעים להסברים, מה שדרוש הוא הסבר כמו "למי שלא היה כאן בכלל" (כלשון המכתב). למה? האם לא היית כאן בעשרים השנים האחרונות? האם גם אתה תינוק שנשבה? אם אכן כך הוא, כי אז באמת אשמים אנחנו וחטאנו. אבל צורת הטיפול אינה היענות למשאלות הלב הילדותיות הללו, אלא להיפך: להפסיק להיענות, ולהתחיל להעביר את המשימה אל הדור הבא. אולי שגיאת כהן יוכל להסביר לי מדוע לשמור טהרת המשפחה, כשרות ושבת, כמי שלא היה כאן בכלל! אני לא יודע להסביר זאת, ואשמח אם הוא יוכל לעזור לי בכך.

ב. צמיחה או מהפיכה?

ועוד הערה. גם אם אינני מכיר את כל אותם הסברים נפלאים שמחפש שגיאת, ברור לי כשמלה שאם בכלל ישנה משמעות למסורת ולמסירת התורה, ממשה רבנו בהר סיני ועד אלינו, כי אז לא מוטל עלינו לחפש תחליפים לתורה, אלא לבנות לה קומה נוספת: "אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף". ומי שלא בונה עליה טירה, כנראה לא מאמין שהיא חומה. המסקנה היא שלא ייתכן לחפש תורה חדשה כל עוד אין שוקעים באופן עמוק ואינטנסיבי בתורה הקיימת. הקומה הבאה היא בהכרח המשך רציף של התורה שהגיעה מהר סיני עד אלינו. רק כך תיווצר (וכבר נוצרת) החוליה הבאה בשרשרת. כל מי שמנסה להחליף אותה (לבנות את טירתו על הקרקע הבתולית), ינפץ את ראשו אל מול ההר: "וזאת התורה לא תהא מוחלפת". מקובלנו שדברי חכמים הם "כמסמרות נטועים". הם פרים ורבים, אולם גם זה רק מתוך המסמרות (עיי' חגיגה ג, ב). מי שנמאס לו מהוורטים של הלימוד הישיבתי, או שהמיסטיקה נשמעת לו תלושה מדי, צריך להעמיק בהם יותר כדי להוציא מהם את הלוא והשלד לבניין הקומה הבאה, ולא לעסוק בחיפוש אחר תחליפים. על כן, בניגוד למה שכתב הרב קרוב, אני מתנגד למהפכות. אחת הבעיות הקשות ביותר שלנו, היא החיפוש אחרי מהפכה. אגב, זו עצמה הדרך הטובה ביותר לוודא שלא תיווצר שום מהפכה. הימהפכה תיווצר רק בחוסר מודעות להיותנו מהפכנים. דווקא מתוך תחושה של נאמנות לכל מה שקיבלנו.

בניגוד לדברים אחרים שכתב הרב קרוב, אני גם לא הייתי ממליץ לאף אחד מנבוכי הדור הזה לברור לעצמו מתוך התורה שקיבלנו את מה שמתאים לו. יש לקבל את הכול, עד הסוף. התורה של הגלות אינה תערובת של אוכל ופסולת, שמתוכה יש לברור משהו, או להוציא משהו אחר. התורה של הדורות הקודמים היא השלב שממנו יש לבנות את השלב הבא. עלינו לקחת אותה, את כולו, ולעבד זאת לפי דרכנו, בשפתנו ובהגיונונו. אם בכלל יש תורת ארץ ישראל, אז היא תיווצר כך, ולא בשום צורה אחרת. זה אולי נראה הבדל סמנטי, אך לדעתי ההבדל הוא רחב כפתחו של אולם.

אני גם לא הייתי שולח אף אחד לחיפושים רוחניים כדי לפתור את מצוקותיו. יש לשבת ולהתעמק בכל מכמני התורה הקיימת, ולהשתמש לשם כך בשיטות הקיימות והמקובלות, ורק אחר כך, כאשר כבר מכירים היטב את הקיים, ניתן לנסות ולחפש ולחדש את הקומה הבאה. לבנות את

הטירה על החומה, ולא במקומה. ואולי נעזור בכך לכמה מנבוכי הדור הזה, וגם הבא.

ג. "אם אין אני לי..."

ולסיום, כמה מילים אישיות. אנוכי הקטן, בעוניי כי רב, חשתי מצוקה דומה. אולם לא חיפשתי בית מדרש שיענה על מצוקותי, אלא מצאתי פתרונות שעוזרים לי בעצמי, מתוך התורה שלמדתי מרבותי, שלהם אני אסיר תודה היום ובכל יום. אני למדתי בישיבה בבני ברק, שלא פתחו בה מאומה מלבד גמרא בעיון (ולפעמים גם בבקאות, ואולי גם משנה ברורה), אולם מתוך אלו עצמם מצאתי את שאהבה נפשי. מחד, הלימוד שלי כיום, וגם המחשבה שלי כיום, אינם מקובלים על רבותי אלו, אך גם אין לי שאיפה שהם יהיו. מאידך, אני מרגיש באמת ובתמים שהכול בא מהם, ורק מהם. הם לא פתרו לי את הבעיות, אלא סייעו לי, לפי דרכם, למצוא את הפתרונות שלי.

המסקנה הפרדוקסלית היא שאף אחד לא יפתור בעבורנו את הבעיות. מאידך, לא יהיה פיתרון שיבוא רק מאתנו. כאמור, התורה היא בבחינת "מסמרות נטועים".

על כך כבר כתב הרב קוק (במכתבו/הספדו לנכדי הסוכטשובר), שמצד אחד ר' אליעזר הגדול ידוע כמי שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו. ומאידך, מעידים עליו חז"ל שהוא אמר דברים שלא שמעתם אוזן מעולם. הא כיצד? מה שאוזנו שמעה אצל רבותיו לא שמעה אוזן מעולם. כנראה שגם לא האוזן של רבותיו עצמם. אגב, גם תלמידיו של ר' אליעזר עצמו השיבו לו באותו מטבע (ע"י סנהדרין סח, א; קא, א, ואכמ"ל). לענ"ד מי שאינו מכיר את התחושה הזו אין לו יד ורגל בתורת משה.

ד. "יגעת ומצאת - תאמין"

התשובה למצוקות הללו אינה לעזוב את הלימוד ולחפש בורות נשברים וקלים אשר אינם מכילים מים. הפתרון גם אינו להחליף אותו, כביכול לחפש מכלית עם מים מזוקקים יותר. החיפוש כרוך בעבודה קשה, של זיקוק והשבחת המים הקיימים. אולם כפי שכבר אמר וינסטון צ'רצ'יל: "לא הבטחתי לכם גן של ורדים". ובלשון חכמים, להבדיל, נאמר כי מי שמאמין בחי עולמים ויגע וזורע, מובטח לו שימצא, וגם יאמין. דומני כי בזה, שגיא, כולנו מוכנים לעזור לך וללכת איתך.

ואידך - זיל גמור (=במובן של 'למד', ולא: יסיים)...

